

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

عنوان: جایگاه دعا در اسلام

استاد راهنما:

زیبا جمشیدی پور

پژوهشگران:

شکریه جعفری زاده، زینب ناصرزاده، مزیم چنانی، زینب بیژن نژاد، فاطمه جعفری زاده

مدرسه علمیه فاطمیه (سلام الله علیها)

شهرستان دهلران

چکیده

انسان مانند پروانه ای می ماند که هیچ قدرتی نمی تواند او را از آن جایگاه ابریشمی به حد بالاتری تبدیل کند به جز کسی که به صورت فطری او را همراهی می نماید؛ ما نیز برای پروانه شدن در هنگام درخواست و طلب احساس می کنیم هیچ کس بزرگی قدرت خداوند متعال نمی باشد و این حقیقتی است انکار ناپذیر؛ لذا با زمزمه های درونی و بیرونی خود و تمام وجود و خلوص نیت در زندگی خود و با تمام اعمالی که داریم به توسلی عاشقانه و پیوندی زیبا مانند دعا و نیایش با خدای خویش می پردازیم.

دعا نشانه خشوع جان در برابر جانان و اظهار نیاز به پیشگاه حضرت بی نیاز است؛ حقیقتی که درمیدان حضور آن در تمامی پدیده ها نمایان است، چرا که مجموعه آفرینش روبه سوی ذات احدیت دارند.

در این روزهای که بیش روی ما ست که عصر ناراحتی و اضطراب و دگرگونی انسان است بیش تر از پیش متوجه خواهیم شد که انسان دارای نیاز و احساس تنهایی و بی هویتی می کند و همواره به دنبال گمشده ای می گردد تا در پناه آن آرام بگیرد و صحرای قلبش را معطر کند ولی به هر سمت و سوی که می رویم کمتر جواب می گیریم چون بشر امروز نمی تواند پاسخ گو باشد و نیاز همه ما به سمت قبله ای خواهد رفت که ما را از در خانه خود بیرون نمیراند و در خانه اش پر از کرامت و مهربانی است.

در این روزگار تنهایی و بی کسی، دعا بارقه امید است و جایگاهی در دل آدمی دارد که نور آن ناامیدی را از آسمان زندگی کنار می زند. باتوجه به جایگاه دعا و نیایش در آموزه های دینی و نظر و پرسش های مختلفی که درباره دعا و استجابت و عدم آن بین همه انسان ها مطرح می باشد برآن شدیم تا با بهره گیری از منابع اسلامی مطالبی را در این زمینه بیان کنیم امیدواریم که این مطالب تا حد ممکن پاسخگوی به مردم و نسل امروز که دنبال حقیقت هستند، مستمر ثمر باشد.

کلیدواژه: دعا، راز، قدرت، استجابت، امید.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل اول: کلیات.....
۲	مقدمه.....
۲	تعریف و تبیین موضوع.....
۳	اهداف تحقیق.....
۳	پیشینه تحقیق.....
۴	روش تحقیق.....
۴	ضرورت و اهمیت تحقیق:.....
۵	فصل دوم: تعریف دعا، شرایط و آداب آن.....
۶	تعریف دعا.....
۷	ضرورت دعا و نیایش.....
۸	تاریخ دعا و نیایش.....
۹	شرایط استجابت دعا و موانع آن.....
۱۷	آداب دعا.....
۱۹	اقسام و اشکال دعا.....
۲۲	تأثیر مکان و زمان در اجابت دعا.....
۲۳	زمان‌های مناسب برای دعا.....
۲۷	فصل سوم: دعا در تعالیم و آموزهای ادیان توحیدی.....
۲۸	دعا از دیدگاه قرآن.....
۳۲	دعا از دیدگاه روایات و احادیث اهل بیت.....
۳۴	تأثیرهای دعا در نگاه امام علی «علیه السلام».....

فصل چهارم: جایگاه دعا در تعالیم و آموزه های اسلامی.....	۳۶
جایگاه دعا در دین تشیع.....	۳۷
جایگاه دعا در دین یهود.....	۳۹
جایگاه دعا در دین مسیحیت.....	۴۱
جایگاه دعا در آئین بودا.....	۴۴
نتیجه گیری.....	۴۷
منابع و مآخذ.....	۴۸

فصل اول: کلیات

مقدمه

تعریف و تبیین موضوع

اهداف تحقیق

پیشینه تحقیق

روش تحقیق

ضرورت و اهمیت تحقیق

تبت است. کلمه ی ستایش (نماز) در آیین بودا بسیار پرمعنی است: زیرا باید چیزی مقدس و پرستیدنی را که شایسته ی عزت و احترام باشد، پرستش کرد. بودا شش جهت عالم، یعنی شرق، غرب، جنوب، شمال، سمت الراس و نظیر السمات را برای پرستش معرفی می کند. در آیین بودا این شش دسته خانوادگی و اجتماعی به مقوله مقدسین، شایسته احترام و نیایشند. بودا چگونگی پرستش آنان را انجام تکالیف نسبت به آنان می داند. «و. راهول، ص ۱۱۹»

راهبان بودایی هر صبح و شام برای نیایش یا پوچا در دیرها جمع می شوند و همراه سه استعاذه با آواز، سوتره ها را قرائت می کنند. در این مراسم شمع های فروزان روشنی بخش دیرند و بخورها به همراه هدایایی از گل بوده فضای دیر را معطر می کنند. مراسم و تشریفات پوچا در تمام سرزمین های بودایی که به شکل نیایش و زندگی معتکفانه در مناطق خاصی شرح داده می شود، بعنوان مثال در برمه در هریک از روزهای هفته دسته ای از مردم در حالی که کفش های خود را در می آورند به ملامت احترام در مقابل معبد و مجسمه های بودا تعظیم می کنند. (بوش) دره کاتماندو واقع در نپال و معابد و صومعه های بودایی بسیاری را در خود جا داده است. دین در این دره بر مبنای اندیشه ی پرستش و انجام پوچا، نسبت به یک وجود متعالی است. این وجود متعالی می تواند یک راهب، کشیش یا یکی از بزرگترها باشد، کسی که نماینده یا حلول یکی از خدایان است و یا هرفرد دیگری که شایسته ی احترام باشد. ساده ترین صورت نیایش آن است که فرد در حالی که دست های خود را به سینه چسبانده، با سر تعظیم می کند. نوع دیگری از نیایش تقدیم پنج چیز در کنار یکدیگر است، هدایایی که در این قبیل نیایش ها تقدیم می شود باید تازه و جدید باشند زیرا با اصل نیایش که پذیرش محترمانه فقر و حقارت فرد و درخواست محافظت و صیانت توسط خدای مورد نظر است، منافات دارد. پس از انجام مراسم دعا و نیایش، رسم است بخشی از هدایای پیشکش شده را به نشانه خیر و برکت پس بگیرند.^۱

می توان در این خصوص به تکاب نیایشی (بار دوتودل اثر ویست لوس بودایی) متعلق به سنت نینگ مدیا سنت کهن است که از کتاب مقدس تبتیان به شمار می آید اشاره داشت. در این کتاب با ماهیت ذهن و برون فکنی هایش

^۱ - ادیان آسیایی، دیوید کلنر، ۴۸۳-۴۸۲؛

بخصوص پس از مرگ سروکار دارد . در این اثر نیایش هایی الهام بخش با مضامین مختلف وجود دارد . در اینجا وازه نیایش بصورت تحت الفظی «راه ، آرزو » معنا می دهد که در زبان تبتی smon – i am خوانده می شود . بخشی از این نیایش ها به شرح « کتاب تبتی مردگان ، مهران کندری ، ۱۹۸ - ۱۸۱ ».

ای بودائیان و بودهی ستوه ها که در ده جهت سکونت دارید ، دانایان و بودهی ستوه ها که در ده جهت سکونت دارید ، دانایان با پنج نوع چشم حامیان محبوب تمام موجودات با قدرت شفقت خود به این مکان بیایید و این قربانی های مادی و باطنی را بپذیرید . با نیایش بوداییان برای آرامش : « باشد که همه ی موجودات در هر جایی که از رنج بدن و ذهن در عذاب هستند ، هر چه سریعتر از گرفتاری هایشان آزاد شوند و مانند اینها می توان به جایگاه نیایش در نزد بودایی ها اشاره نمود .

نتیجه گیری

احساس نیاز در انسان احساسی قهری و فطری است و تا آخرین لحظه عمر از ما جدا نمی شود ما با کمترین توجه به این نتیجه می رسیم که باید قدرتی متمسک شود که در برآوردن احتیاجات او توانا باشد. لذا اگر قهرمان پرستی و ستایش و خضوع در مقابل قدرت را در خود می بینیم، رازش همین است که می خواهیم در پناه آن قدرت موهوم در صدد رفع نیازهای خود برآییم. و جایگاه با ارزش دعا حقیقتی است که می تواند خلأ این انگیزه ی فطری را پر کند و جواب گوی تمام نیازهای فطری ما انسان ها باشد. در فطرت خداجوی ما انسان ها چون قدرت موهوم و نظام های اسباب و مسبب را به لحاظ تعارض ها و تزاخم ها حاکم بر آن ها حدود می دانیم و هست قهراً به قدرتی که غیر محدود است روی می آوریم و دنبال آن حرکت می کنیم پس قدرتی را طلب می کنیم که درجه و جایگاه و ارزش و قدرت فوق العاده ای داشته باشد و غیر قابل شکست و همانطور که در فصل های قبل ذکر شد پی می بریم که انسان با درخواست و طلبش تازه می فهمد از هیچ یک از سلسله و علل عالم کاری برنمی آید و به طرف قدرتی غیرمغلوب الهی متوجه می شویم و با تمام وجود به او توسل می گردیم. و آنقدر این جایگاه دعا و نیایش با ارزش است که از اول خلقت تاکنون همواره مورد استفاده ما بوده و از شرایط و موانعی که در سر راه ما قرار دارد و قواعدی که برای برطرف شدن هر کدام از موانع و مکان ها و زمان های دعا گفته شده نشان بیشترین اهمیت این جایگاه در نزد همه ادیان بخصوص دین اسلام دیده می شود و همانطور که در کتب های ادعیه و قرآن کریم و تمام کتاب های دینی ما به ارزش دعا و نیایش در ارتباط با خداوند به آن اشاره شده است.

منابع و مآخذ

۱. قرآن
۲. دهقانی، رضا (۱۳۸۸)، حلقه وصل در آداب دعا (چاپ اول)، قم، ناشر نسیم حیات .
۳. احمد ابن فارس ابن زکریا، القزوینی الرازی، محقق عبدالسلام محمد هارون مجعم مقایس الغه، بی تا، بی جا.
۴. حسینی دشتی، سید مصطفی (۱۳۷۹)، دائره المعارف جامع السلامی، تهران، موسسه فرهنگی آرایه.
۵. آیت الله ممدوحی کرمانشاهی، حسن (۱۳۸۱)، شهوت و شناخت (چاپ چهارم)، تهران، از موسسه بوستان کتاب.
۶. مکارم شیرازی، ناصر؛ پورسیف، عباس (۱۳۸۶)، تفسیر نمونه، تهران، انتشارات شاهد.
۷. مدرسی، سید محمد تقی (۱۳۷۷.ش)، تفسیر هدایت، چاپ اول؛ گروه مترجمان، مشهد، بنیاد پژوهش های اسلامی آستان قدس رضوی.
۸. طبرسی، فضل بن حسن (۱۳۷۲ش)، مجمع البیان فی تفسیر القرآن، تهران، نشر ناصر خسرو.
۹. کلینی، محمد بن یعقوب (۱۴۰۷ق)، کافی (چاپ چهارم)، تهران، دار الکتب الاسلامیه .
۱۰. طوسی، محمد بن الحسن (۱۴۱۴ق)، الأمالی، قم، دار الثقافه.
۱۱. محدث نوری، حسین (۱۴۰۸ق)، مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ۴۶۳ (چاپ اول)، قم، مؤسسه آل البيت (ع).
۱۲. طبرانی، سلیمان بن أحمد (۱۴۱۵ق)، المعجم الکبیر (چاپ دوم)، قاهره، مکتبه ابن تیمیه.
۱۳. ابن قولویه، جعفر بن محمد (۱۳۵۶ش)، کامل الزیارات (چاپ اول)، نجف اشرف، دار المرتضویه.
۱۴. ابن فهد حلّی، جمال الدین احمد بن محمد (۱۴۲۰ق)؛ ترجمه غفاری، حسین (۱۳۵۷)، عدّه الداعی و نجاح الساعی (چاپ اول)، قم، بنیاد معارف اسلامی: ناشر دار الاضواء.
۱۵. ابن مشهدی، محمد بن جعفر (۱۴۱۹ق)، المزار الکبیر (چاپ اول)، قم، دفتر انتشارات اسلامی.
۱۶. اصفهانی، راغب، المفردات فی غریب القرآن، تحقیق صفوان عدنان داودی، بی جا، بی تا.
۱۷. عبده، محمد، نهج البلاغه، بی تا، بی جا.

۱۸. ابن ابی الحدید، شرح نهج البلاغه، بی تا، بی جا.
۱۹. سروش، عبدالکریم (۱۳۹۲)، حدیث بندگی و دلبردگی (چاپ ۸)، انتشارات صراط.
۲۰. غفاری، ابراهیم (۱۳۸۷)؛ نجفی، محمد رضا، آیین نیایش (چاپ ۷)، مشهد.
۲۱. مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، تهران، انتشارات کتابچی.
۲۲. رضایی، مجتبی، مشکل گشای معنوی (چاپ ۴)، قم، موسسه انتشارات مشهور.
۲۳. فعالی، محمد تقی (۱۳۹۰)، آفتاب سایه ها (نگرشی بر جنبش های نوظهور معنویت گرا)، تهران، انتشارات عابد.
۲۴. خلجی، محمد تقی (۱۳۸۲) ترجمه صحیفه سجادیه، قم، انتشارات پیام آزادی.
۲۵. خمسه ای قزوینی، علی (۱۳۸۹) صلوات کلید حل مشکلات، انتشارات جمال.
۲۶. منقی هندی، علی، کنز العمال، بی تا، بی جا.
۲۷. ری شهری، محمد، میزانن الحکمه (چاپ ۴)، دارالحديث.
۲۸. کهن، راب؛ ترجمه گرگانی، امیر فریدون، گنجینه ای از تلمود، انتشارات زیبا.